

- गैर वैकिंग सम्पत्ति सम्बन्धी विवरण
- चुक्ता पूँजीमध्ये अग्रिम भुक्तानी प्राप्त (Paid in Advance), भुक्तानी प्राप्त हुन बाँकी (Calls in Arrears) र जफत गरिएका तर पुनः निष्काशन नगरिसकेका (Forfeited But Not issued) शेयरहरु रहेको छ भने यस सम्बन्धी विवरण ।
- लिजहोल्ड सम्पत्तिमा गत वर्षसम्म र यस वर्ष अपलेखन (Amortization) गरिएको रकमको विवरण ।
- वित्तीय विवरणहरुलाई बुझ्न र विश्लेषण गर्न सघाउ पुग्ने जानकारी दिन आवश्यक देखिएका अन्य विवरण ।
- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको एजेन्सी मौज्जात अन्तर्गत अवधि अनुसारको हिसाब मिलान हुन बाँकी रकमको विवरण ।

☞ नेपाल राष्ट्र बैंकले इजाजत प्राप्त संस्थाहरुको वासलातमा समावेश गर्न तोकेका शीर्षकहरु उल्लेख गर्नुहोस् ।

यस निर्देशन अनुसार इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको वासलातमा समावेश हुने शीर्षकहरु निम्न छन् :

पूँजी तथा दायित्वतर्फ	सम्पत्तितर्फ
१. सेयर पूँजी	१. नगद मौज्जात
२. जगेडा कोषहरु	२. नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्जात
- साधारण/वैधानिक जगेडा कोष	३. बैंक/वित्तीय संस्थामा रहेको मौज्जात
- पूँजीगत जगेडा कोष	४. माग तथा अल्प सुचनामा प्राप्त हुने रकम
- सेयर प्रिमियम	५. लगानी
- पूँजीगत जगेडा	(क) इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले व्यापारिक लगानी
- सम्पत्ती पुनर्मूल्यांकन जगेडा	(ख) सेयर लगानीबाट प्राप्त हुने बोनस सेयर
- अन्य पूँजीगत जगेडा	(ग) संस्थाको सेयर पूँजीमा लगानी गरिएको विवरण
- लाभांश समीकरण कोष	(घ) कम्पनीहरुको डिवेञ्चर तथा वन्डमा गरिएको लगानीको विवरण
- सञ्चित नाफा/नोक्सान	(ङ) धितोपत्र विनिमय बजारमा सुचीकृत सेयर, डिवेञ्चर तथा
- पूँजी समायोजन कोष	
- अन्य जगेडा कोष	
३. ऋणपत्र तथा बन्ड	
४. तिर्न बाँकी कर्जा (सापटी)	
५. भुक्तानी दिनु पर्ने बिलहरु	
६. निक्षेप दायित्व	

७. प्रस्तावित तथा भुक्तानी दिन बाँकी लाभान्श	अन्य धितोपत्रको लगानीहरूमा हानी नोक्सानी व्यवस्था
८. आयकर दायित्व	(च) अन्य लगानी
९. अन्य दायित्व	६. कर्जा सापट तथा बिल खरिद
(क) भुक्तानी दिन बाँकी बोनस	७. स्थिर सम्पत्ति
(ख) निक्षेपमा भुक्तानी दिन बाँकी ब्याज	८. गैर बैकिङ्ग सम्पत्ति
(ग) कर्जा तथा सापटीमा भुक्तानी दिन बाँकी ब्याज	९. अन्य सम्पत्ति ।
(घ) पाकी नसकेको कमिशन	
(ङ) सण्डी क्रेडिटर्स	
(च) लेखापरीक्षण शुल्क	
(छ) उपदान क्रोष	
(ज) कर्मचारी संचयकोष	
(झ) शाखा हिसाब	

नेपाल राष्ट्र बैंकले इजाजत प्राप्त संस्थाहरूको नाफा नोक्सान हिसाबमा समावेश हुने गरी तोकका शीर्षकहरू उल्लेख गर्नुहोस् ।

यस निर्देशन अनुसार इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको नाफा नोक्सान हिसाबमा समावेश हुने शीर्षकहरू निम्न छन् :

क. खुद व्याज आम्दानी

१. व्याज आम्दानी
२. व्याज खर्च

ख. कुल सञ्चालन आम्दानी

३. कमिशन तथा डिष्काउण्ट
४. अन्य सञ्चालन आम्दानी
५. सटही घटवढ आम्दानी

ग. सम्भावित नोक्सानी व्यवस्था अधिको सञ्चालन मुनाफा

६. कर्मचारी खर्च
७. अन्य सञ्चालन खर्च
८. सटही घटवढ नोक्सान

घ. सञ्चालन मुनाफा

९. सम्भावित नोक्सानी व्यवस्था

- ड. नियमित कारोवारबाट भएको मुनाफा
 १०. गैर सञ्चालन आम्दानी/नोक्सान
 ११. सम्भावित नोक्सानी व्यवस्थाबाट फिर्ता जोखिमयुक्त सम्पत्तिहरू
- च. सम्पूर्ण कारोवार समावेश पछिको खुद मुनाफा
 १२. असामान्य कारोवारहरूबाट भएको आम्दानी/खर्च
- छ. खुद नाफा नोक्सान
 १३. कर्मचारी बोनस व्यवस्था
 १४. आय कर व्यवस्था (यस वर्षको, विगत वर्षसम्मको र स्थगन) ।

निर्देशन नं. ५ : इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको कारोवारमा निहित जोखिम न्यूनीकरण गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था ।

इजाजत पत्र प्राप्त संस्थाले आफ्नो कारोवारसँग सम्बन्धित जोखिमलाई अनुगमन गर्ने प्रयोजनका जोखिमको वर्गीकरण कसरी गर्नु पर्दछ ?

नेपाल राष्ट्र बैंकको एकीकृत निर्देशन नं. ५/२०७२ अनुसार इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले आफ्नो कारोवारसँग सम्बन्धित जोखिमलाई अनुगमन गर्ने प्रयोजनको लागि निम्न बमोजिम वर्गीकरण गर्नु पर्दछ

- (क) तरलता सम्बन्धी जोखिम
 (ख) व्याजदर सम्बन्धी जोखिम
 (ग) विदेशी विनिमय सम्बन्धी जोखिम
 (घ) कर्जा तथा लगानी सम्बन्धी जोखिम
 (ङ) सञ्चालन जोखिम ।

तरलता सम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरण गर्न के कस्ता व्यवस्थाहरू गर्नु पर्दछ ?

तरलता सम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरण गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो सम्पत्ति तथा दायित्वलाई भुक्तानी अवधि (Maturity Period) को आधारमा विभिन्न समय अन्तराल (Time Interval) मा वर्गीकरण गर्नु पर्दछ । यस प्रयोजनको निमित्त तरलता बिबरण (Liquidity Profile) त्रैमासिक रूपमा तयार गरी त्रयमास (असोज, पुस, चैत र असार मसान्त) समाप्त भएको पन्ध्र दिन भित्र यस राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्दछ । यस्ता सम्पत्ति तथा दायित्वको भुक्तानी अवधिको आधारमा ९०, ९०-१८०, १८०-२७० दिनसम्मको, २७० दिन देखि १ वर्ष सम्मको र १ वर्ष भन्दा बढी अवधिको समय अन्तराल कायम गरी वर्गीकरण गर्नु पर्दछ । साथै निश्चित भुक्तानी अवधि नभएका चलती तथा बचत निक्षेप जस्ता दायित्व मध्ये प्राथमिक निक्षेपको रूपमा रहेका र न्यूनतम कायम गर्नुपर्ने मौज्जातको अंशसम्मको रकम एक वर्ष भन्दा बढी

अवधिको समय अन्तरालभित्र समावेश गर्नु पर्छ । सामान्यतः स्थायी रूपमा रहिरहने चल्ती निक्षेपको अंशलाई प्राथमिक निक्षेपको रूपमा लिनु पर्छ । इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न स्रोत परिचालनमा स्वदेशी मुद्रामा प्रवाहभएको कर्जा सापटको अंश ८० प्रतिशत नाघ्न नहुने तर पुनर्कर्जा उपयोग गरेको, विदेशी मुद्रामा ३ वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको दीर्घकालीन ऋण लिई कर्जा प्रवाह गरेको वा नेपाल सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय निकायबाट ३ वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधिको लागि स्वदेशी मुद्रामा प्राप्त ऋणबाट प्रवाह भएको कर्जा बराबरको रकम स्रोत परिचालनमा गणना गर्न सक्छन् ।

☞ **ब्याजदर जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि के कस्तो व्यवस्था गर्नु पर्दछ ?**

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ब्याजदरबाट उत्पन्न हुने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न निम्न बमोजिमका उपायहरु अवलम्बन गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ :

- ब्याजदर परिवर्तनबाट प्रभावित हुने संपत्ति तथा दायित्वहरु (Interest Sensitive Assets and Liabilities) लाई मात्र सम्पत्ति तथा दायित्वमा समावेश गर्ने ।
- सामान्यतः सम्पत्ति तथा दायित्वको भुक्तानी अवधि मिलान नहुने (Maturity Mismatch) अवस्थाको अन्तर विश्लेषण (Gap Analysis) गर्दा नगद मौज्जात (Cash Balance) र ब्याज भुक्तानी दिनु नपर्ने (Non-interest Bearing Account) खाताको रकम समावेश गर्न नपाइने ।
- ब्याजदर जोखिमलाई व्यवस्थित तथा न्यूनीकरण गर्न त्रैमासिक विवरण तयार गरी त्रैमास समाप्त भएको १५ दिनभित्र राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने ।
- ब्याजदर जोखिमको अनुगमन गर्न लिइनु पर्ने समय अन्तराल (Time Interval) को वर्गीकरण सम्पत्ति तथा दायित्वको भुक्तानी अवधिको अन्तराल सरह हुने ।
- निश्चित भुक्तानी अवधि (Fixed Maturity Period) नभएका सम्पत्ति तथा दायित्वको हकमा आवधिक रूपमा ब्याजदर समायोजन अवधिमानै कर्जा समायोजन गर्ने, विशेष परिवर्तनसँग समायोजन हुने कर्जालाई सबैभन्दा कम अवधिको अन्तरालभित्र समायोजन गर्ने, ब्याजदरमा हुने परिवर्तनका कारण प्रभावित हुने गरी प्रवाह भएको भुक्तानी अवधि निश्चित नभएका दायित्वहरु ब्याजदर समायोजन गरेकै बखत समावेश गर्नुपर्ने ।
- विभिन्न समय अन्तरालका कुल सम्पत्तिबाट कुल दायित्वको अन्तर मापन गरी ब्याजदर जोखिम न्यून गर्न प्रत्येक समय अन्तराल भन्दा अधिको समय अन्तर समेतलाई समावेश गरी सञ्चित अन्तर निर्धारण गर्नुपर्ने र ब्याजदरबाट हुने सके परिवर्तनलाई अनुमान गरी १ प्रतिशत सम्मको दरमा समायोजित वार्षिक ब्याजदर निर्धारण गरी बैंकको नाफा वा नोक्सानमा पर्न गएको असरलाई समेत सोही दरका आधारमा निर्धारण गर्नु पर्ने ।

☞ विदेशी विनिमय सम्बन्धी जोखिम न्यूनीकरण गर्न कस्तो व्यवस्था गर्नु पर्दछ ?

- विदेशी मुद्राको अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन सम्पत्ती र दायित्वको खुद अवस्था गणना गरी सो को प्राथमिक पूँजीसँगको अनुपात खुलेको साप्ताहिक विवरण सप्ताह वितेको सात दिन भित्र राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्ने ।
- विदेशी विनिमय दरमा आउने परिवर्तनबाट उत्पन्न हुनसक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न विनिमय दरमा भएको फरक तथा विदेशी मुद्रा कारोवारबाट हुने घटवढ समावेश गरी सटही घटवढ कोष कायम राख्नु पर्ने ।
- अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन भुक्तानी अवधिका आधारमा विदेशी विनिमयलाई मुद्रागत रूपमा वर्गीकरण गरी दुवै अवधिको खुद अवस्था देखाउनु पर्ने ।
- विदेशी विनिमयको दैनिक खुद अवस्था बढीमा प्राथमिक पूँजीको ३० प्रतिशतसम्म हुने । यो अवस्था उक्त सीमाभन्दा बढी हुन गएमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्था स्वयंले त्यस्तो अवस्थालाई सीमा भित्र ल्याउन प्रयास गर्नु पर्नेछ । खुद अवस्था गणना गर्दा परिवर्त्य विदेशी मुद्रा निक्षेप दायित्व (Foreign Currency Deposit Liability) तथा अग्रिम विदेशी विनिमय खरिद/विक्री रकम समेतलाई समायोजन गर्नु पर्ने ।

निर्देशन नं. ६: संस्थागत सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था ।

☞ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट जारी संस्थागत सुशासन सम्बन्धी निर्देशनमा सञ्चालकले कै कस्ता आचरण पालना गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ?

“क”, “ख” र “ग” वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था सञ्चालकले निम्न बमोजिमका आचरण पालना गर्नु पर्ने व्यवस्था उक्त निर्देशनले गरेको छ :

- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका सञ्चालकले न्यूनतम स्वीकारयोग्य आचरण कायम गर्नु पर्ने ।
- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हित विपरितका गतिविधिमा संलग्न हुन नहुने
- एकभन्दा बढी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक हुन नपाइने
- संरक्षकको हैसियतमा रहन नहुने
- पदको दुरुपयोग गर्न नहुने
- अभिलेख र प्रतिवेदन पूर्ण एवं दुरुस्त राख्नु पर्ने
- गोपनियता कायम राख्नु पर्ने
- निष्पक्ष र समान व्यवहार गर्नु पर्ने
- राष्ट्र बैंकलाई लिखित रूपमा जानकारी दिनु पर्ने

- सञ्चालकले तोकिएका आचरण पालन गरे नगरेको विवरण पेश गर्नु पर्ने
- सञ्चालक समितिको सदस्य समितिको बैठकमा नियमित रूपमा उपस्थिति हुनु पर्ने,
- एक भन्दा बढी व्यक्ति इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सञ्चालक/कार्यकारी प्रमुख हुन नपाउने
- नेपाल सरकारको प्रतिनिधित्व हुने अवस्थादेखि बाहेक नेपाल सरकार, वा नेपाल सरकारको स्वामित्व भएको संघ, संस्था, संस्थान, विद्यालय वा शैक्षिक संस्थाको कुनै पनि ओहदामा रहेको व्यक्तिले सञ्चालक समितिमा रहन नपाउने,
- कालोसूचीमा परेको फर्म वा कम्पनीको सञ्चालक त्यस्तो सूचीबाट हटेको तीन वर्षसम्म सञ्चालकमा मनोनयन वा नियुक्ति हुन नपाउने,
- संस्थापक समूहको शेयर धनी अन्य समूहबाट सञ्चालक हुन नपाउने, आफ्नो वा आफ्नो वित्तीय स्वार्थ रहेको फर्म, कम्पनी, संस्थाका तर्फबाट एकै पटक एकभन्दा बढी सञ्चालक पदमा रहन नपाउने,
- अध्यक्ष तथा सञ्चालक लगातार दुई पटकभन्दा बढी उक्त पदमा रहन नसक्ने ।

☞ सुशासन सम्बन्धी निर्देशन अनुसार कर्मचारीहरूले के कस्ता आचरणहरू पालना गर्नु पर्दछ ?

- न्यूनतम स्वीकारयोग्य आचरणको स्तर कायम गर्नुपर्ने जसमा राष्ट्र बैंकले जारी गरेको आचरणसम्बन्धी व्यवस्था पालना गर्ने बचतबद्धतामा हस्ताक्षर गर्ने र कर्मचारीहरूको आचरणको अनुगमन वा नियमन विभागीय प्रमुखले गर्ने र सो को प्रतिवेदन गर्ने विषय समावेश छन् ।
- कर्मचारीहरूले संस्थाको हित विपरितका गतिविधिमा संलग्न हुन नपाउने ।
- आफू संलग्न संस्था बाहेक अन्यत्र आंशिक रूपमा काम गर्न स्वीकृति लिनु पर्ने ।
- बहालवाला कर्मचारी आफू कार्यरत संस्था वा त्यस्तो संस्थाको अधिकांश स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेको संस्थाको सञ्चालक/सल्लाहकार हुन नपाउने ।
- कार्यकारी प्रमुखको लिखित स्वीकृति बेगर ग्राहकको जमीन तथा जायजेथा सम्बन्धी कारोबारमा प्रशासक वा संरक्षकको हैसियतले संलग्न हुनु नहुने ।
- आफ्नो पद तथा नाम दुरुपयोग गरी कुनै पनि किसिमको व्यक्तिगत फाइदा हुने क्रियाकलापमा संलग्न हुन नपाइने ।
- सूचनाको दुरुपयोग गर्न नहुने
- संस्थाको लेखा सम्बन्धी अभिलेख र प्रतिवेदन पूर्ण एवं दुरुस्त राख्नु पर्ने र कुनै पनि रूपले घटबढ गर्न नहुने ।
- प्रचलित कानून बमोजिम ग्राहकको सूचना र ग्राहकसंग भएको कारोबारको गोपनीयता कायम राख्नु पर्ने ।

- सबै ग्राहकसँग निष्पक्ष एवं समानताको आधारमा व्यावसायिक कारोबार गर्नु पर्ने ।
- उल्लेखित आचरणहरु पालना भए नभएको समबन्धमा संस्थाले राष्ट्र बैकलाई लिखित रूपमा जानकारी दिनुपर्ने ।
- १ प्रतिशत भन्दा कम संस्थापक सेयर धारण गर्ने शेयरधनी सोही संस्थामा कर्मचारीको रूपमा कार्य गर्ने भएमा कुनै पनि युनियनको पदाधिकारी भई कार्य गर्न नहुने ।
- सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थामा हुने लिलाम बढाबढ लगायत ऋण असूली सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न हुन नपाउने,
- कार्य विवरण तयार गरी लागू गर्नुपर्ने र कर्मचारी सम्बन्धी विवरण नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्नुपर्ने ।

☞ संस्थागत सुशासन सम्बन्धी अन्य के कस्ता व्यवस्थाहरु निर्देशनमा रहेका छन् ?

- संचालक समितिले आफ्नै जवाफदेहीमा आफ्नो काम कारवाहीलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न कुनै सञ्चालकको संयोजकत्वमा लेखापरीक्षण, जोखिम व्यवस्थापन र कर्मचारी सेवा सुविधा सम्बन्धी र गैर सञ्चालकको संयोजकत्वमा खास प्रयोजनका लागि समय तोकि उपसमिति गठन गरेर कार्य गर्न सक्ने,
- आफ्ना सञ्चालक, सेयरधनी, धितो मूल्याङ्ककर्ता, कर्मचारी एवम् निजसँग सम्बन्धित फर्मलाई कर्जा प्रदान गर्न नपाउने,
- सुशासन ऐनको भावना अनुरूप आचारसंहिता तर्जुमा गरी सुशासन सम्बन्धी व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
- सञ्चालकहरुले आफू वा आफ्नो परिवारका सदस्य वा आफ्नो स्वामीत्वमा रहेको संस्थाका लागि लिएको कर्जा सम्बन्धी विवरण वारेको स्वघोषणा लगत तयार गरी राष्ट्र बैकमा समेत पेश गर्नु पर्ने,
- आफ्नो नियमावलीमा तोकिएदेखि बाहेक व्यक्तिगत फाइदा हुने आर्थिक तथा गैरआर्थिक सुविधा लिन नपाउने,
- इजाजत पत्र प्राप्त गर्ने क्रममा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रस्तावित संचालक/वा प्रबन्ध संचालकहरुले वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त नगरेसम्म कुनै पनि प्रकारको पारिश्रमिक, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधारु लिन नपाउने तर कर्मचारीहरुले प्रस्तावित संचालक समितिले निर्णय गरे बमोजिमको पारिश्रमिक लिन भने पाउने
- नेपाल राष्ट्र बैकले प्रकाशित गर्ने गरेको व्यवसायिक विशेषज्ञ तथा लेखापरीक्षकको सूचीमा रहेका व्यक्ति तथा निज सहभागी हुने वा भएको साभेदारी फर्म, कम्पनी तथा संस्थाहरु समेतलाई विपक्षी बनाई अख्तियार प्राप्त निकायले मुद्दा दायर गरेमा स्वतः सूचीबाट हट्ने,

- संचालक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा व्यवस्थापन तहको पदाधिकारीले कुनै पनि इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाबाट शिक्षा कर्जा, हायर पर्चेज कर्जा, घर कर्जा वा घरायसी प्रयोजनका सामाग्री कर्जा बाहेक अन्य कुनै पनि किसिमका कर्जा लिन नपाउने
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाको एक प्रतिशत वा सो भन्दा बढी शेयर धारण गरेका शेयरधनी वा निजको व्यक्तिगत वा साभेदारी फर्मले लेखपारीक्षण गरेको संस्थामा ऋण लगानी गर्न नपाइने,
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले सञ्चालक, प्रमुख कार्यकारी तथा अधिकृतस्तरका कर्मचारी र निजका परिवारका नाममा रहेको चल अचल सम्पत्ति, ऋण आदिको विवरण आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३५ दिनभित्र अद्यावधिक गराउनु पर्ने,
- इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले Core Banking Services का लागि आउटसोर्स मार्फत नियुक्त कर्मचारीबाट कार्यसम्पादन गर्न/गराउन नपाइने ।

निर्देशन नं. ७ : सुपरिवेक्षकीय निर्देशन लागू गर्ने कार्य तालिका सम्बन्धी व्यवस्था ।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणको क्रममा दिइएको निर्देशनहरू लागू गर्न गराउन के कस्तो कार्यतालिका बनाउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ ?

1. स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले बढीमा तीस दिनभित्र सञ्चालक समितिले उक्त प्रतिवेदनमा उल्लिखित कैफियतहरूको सुधार तथा दिएका निर्देशनहरूको पालना गरी सो निरीक्षण प्रतिवेदनमा उठाइएका बुँदाहरूको सुधारको स्थिति सहितको प्रतिक्रिया राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्ने । थप अवधि माग भएमा राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिई प्राप्त भएको अवधिभित्र उक्त प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने ।
2. निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्ने निर्देशन भएकोमा चालु त्रैमासिक हिसावमा थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गरी सोको जानकारी राष्ट्र बैंकमा दिनु पर्ने ।
3. प्रतिवेदन प्राप्त भएको ३० दिनभित्र तीन महिनाले भाका नाघेका "क" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको एक करोड रुपैयाँ वा सोभन्दा माथिका र अन्य वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको हकमा पचास लाख रुपैयाँ वा सो भन्दा माथिका सबै कर्जाहरूको स्थिति सुधारने योजना बनाई राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने । थप निर्देशन भएमा संशोधित योजना तिस दिनभित्र पेश गर्नु पर्ने ।
4. पूँजीकोषको पर्याप्तताका लागि निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत निर्देशन प्राप्त भएको बढीमा पैतिस दिनभित्र पर्याप्त पूँजीकोष कायम राख्नको लागि अन्य कुराहरूको

अतिरिक्त तोकिएको विषयहरु समेत समावेश भएको लिखित पूँजी योजना राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने ।

५. सम्पत्ति/दायित्व व्यवस्थापनका लागि प्राप्त निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्नका लागि आफ्नो सम्पत्ति/दायित्व व्यवस्थापन नीति तथा कार्यविधिमा ३० दिनभित्र संशोधन गरी राष्ट्र बैंकमा पेश गर्नुपर्ने,
६. इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले विद्यमान नीति, नियम तथा कानुनी प्रावधानको दायराभित्र कार्य सम्पादन गरी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीमा प्रभावकारीता ल्याउन सकिने गरी कार्यविधिको विकास गर्नु पर्ने ।
७. वुँदा नं. ३ देखि ६ सम्म उल्लेख भए बमोजिम निरीक्षण प्रतिवेदनले माग गरेको योजना, नीति तथा कार्यविधिहरु समीक्षाको लागि राष्ट्र बैंकको सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने ।
८. राष्ट्र बैंकले प्रगतिको अनुगमन गरी निर्देशन दिएको अवस्थामा त्रैमासिक प्रगति विवरण र निर्देशनको कार्यान्वयन स्थितिको प्रतिवेदन समेत तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध गराउनु पर्ने ।

निर्देशिका नं.८ : लगानी सम्बन्धी व्यवस्था ।

☞ नेपाल राष्ट्र बैंकले गरेको निर्देशनमा लगानी सम्बन्धी के कस्तो व्यवस्था रहेको छ ?

इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको वित्तीय स्रोतको लागानीका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकले गरेको निर्देशनमा निम्नानुसारका व्यवस्था रहेका छन् :

- लगानी नीति तथा कार्यविधि स्वीकृत गराएर मात्र लागू गर्नु पर्ने,
- सरकारी सुरक्षणपत्र र नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्रमा लगानी गर्न कुनै बन्देज नरहने,
- संगठित संस्थाको शेयर तथा डिबेन्चरमा तथा अन्य लगानी गर्दा निम्नबमोजिम गर्नुपर्ने,
 - नेपाल धितोपत्र विनियम बजारमा सूचीकृत भइसकेको संगठित संस्थाको शेयर तथा डिबेन्चरमा मात्र लगानी गर्नु पर्ने,
 - जग्गा विकास, आवाशीय प्रयोजनको जग्गा खरिद तथा घर निर्माण जस्ता परियोजना सञ्चालन तथा त्यस्ता घरजग्गाको बिक्री वितरण तथा व्यवस्थापनमा अधिल्लो महिना कायम प्राथमिक पूँजीको "ख" र "ग" वर्गका संस्थाले २५ प्रतिशत र अन्य वर्गको १० प्रतिशत भन्दा बढी नहुने,
 - कुनै एक संगठित संस्थाको शेयर तथा डिबेन्चर वा कुनै सामूहिक लगानी कोषमा लगानी गर्दा ठिक अधिल्लो त्रयमासमा कायम प्राथमिक पूँजीको दश प्रतिशतमा नबढ्ने गरी र सबै संगठित संस्थाहरुको शेयर तथा डिबेन्चरमा बढीमा आफ्नो प्राथमिक पूँजीको तिस प्रतिशतमा नबढ्ने गरी लगानी गर्नु पर्ने,

- संगठित संस्थाहरूको शेयर तथा डिबेन्चरमा लगानी गर्दा लगानी हुने संस्थाको चुक्ता पूँजीको १० प्रतिशतसम्म तथा "घ" वर्गको वित्तीय संस्थामा गरेको लगानीको हकमा उक्त संस्थाको चुक्ता पूँजीको २५ प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्नु पर्ने
- आफ्नो वित्तीय स्वार्थ भएको कम्पनीमा आफ्नो प्राथमिक पूँजीको २० प्रतिशतसम्म लगानी गर्न सक्ने,
- "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई संगठित संस्थाको शेयर तथा डिबेन्चर प्रत्याभूति गर्न कुनै सीमा नरहने तर "ख" वर्ग ले कुनै एक संगठित संस्थामा आफ्नो प्राथमिक पूँजीको विस प्रतिशतसम्म तथा सबै संगठित संस्थामा आफ्नो प्राथमिक पूँजीको शत प्रतिशतसम्म र "ग" वर्ग ले कुनै एक संगठित संस्थामा आफ्नो प्राथमिक पूँजीको १० प्रतिशतसम्म तथा सबै संगठित संस्थामा आफ्नो आफ्नो प्राथमिक पूँजीको पचास प्रतिशतसम्म मात्र प्रत्याभूति गर्न सक्ने र यी संस्थाले यस्तो प्रत्याभूति आफैले खरिद गर्नुपर्ने भएमा एक वर्षभित्र विक्री गर्ने वा सीमाभन्दा बढी भएको रकम प्राथमिक पूँजीकोषबाट घटाउनु पर्ने ।
- अर्धवार्षिकरूपमा आफ्नो लगानीको पुनरावलोकन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने,
- शेयर तथा डिबेन्चरको कारोवारको अलग अलग मूल्यांकन गरी अर्धवार्षिक रूपमा सम्पत्तीमा देखाउनु पर्ने,
- इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आफ्नो प्रयोजनको निमित्त बाहेक अचल सम्पत्ति खरिद गर्न गराउन नहुने तर "ख" र "ग" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाले घर जग्गाको खरिद विक्री, वितरण तथा व्यवस्थापन गर्न सक्छन् ।
- राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृति नलिई "क", "ख" र "ग" वर्गका अन्य संस्थाहरूद्वारा जारी गरेका शेयर सुरक्षणपत्र तथा हाइब्रिड पूँजी उपकरणहरूमा लगानी गर्न नपाईने
- लगानी सम्बन्धी निर्देशनको पालना नगरेमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९९ वा दफा १०० मा उल्लिखित कुनै पनि कारवाही हुन सक्ने ।

निर्देशिका नं. ९ : इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकमा पेश गर्नु पर्ने तथ्याक्त विवरण सम्बन्धी व्यवस्था ।

इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकमा पेश गर्नुपर्ने तथ्याक्त विवरणहरू सम्बन्धी के कस्तो निर्देशन जारी गरेको छ ?

देशको आर्थिक, मौद्रिक स्थिति एवं वित्तीय गतिविधिको मूल्याङ्कन एवं विश्लेषण गर्नुका साथै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको गैर स्थलगत सुपरीवेक्षण गर्ने सन्दर्भमा बैकिङ तथा वित्तीय तथ्याङ्कको महत्वपूर्ण भूमिका रहने हुँदा समयमै त्यस्ता तथ्याक्त विवरणहरू सही

एवं शुद्ध रूपमा उपलब्ध गराउन यस निर्देशनले आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छ । “क”, “ख” र “ग” वर्गका संस्थाहरूले तोकिएका विवरणहरू Excel sheet मा तयार पारी इमेल मार्फत सम्बन्धित विभागहरूमा तथा केही विवरणहरू राष्ट्र बैंकको web address मा log in गरी प्राप्त निर्देशन अनुसार Posting वा Upload समेत गर्नु पर्ने व्यवस्था यस निर्देशनले गरेको छ । यस्ता तथ्यांक विवरणहरूको प्रकृति अनुसार महिना तथा अर्धवार्षिक अवधि समाप्त भएको १५ दिनभित्र पठाउनु पर्ने र सो को एकप्रति Hard Copy सम्बन्धित अधिकृतको सहिच्छाप गरी सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । साथै निर्धारित ढाँचामा कुनै फेरबदल समेत गर्न नपाउने र नेपाली भाषाको लागि तोकिएकै फन्टको प्रयोग गर्न समेत यस निर्देशनले तोकेको छ । यस्तै शाखाहरू समेतको समष्टिगत विवरणहरू तयार गरी वेभसाइटमा अपलोड गर्ने, वा सम्बन्धित पदाधिकारीले दस्तखत गरी प्रमाणित गरी अद्यावधिक प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । विभिन्न निर्देशनहरूमा तोकिएका तथ्यांकीय ढाँचाहरू अनुरूपका विवरणहरूका लागि समय सीमा समेत तोकिएका राष्ट्र बैंकमा उपलब्ध गराउने, राष्ट्र बैंकको वेभसाइटमा अपलोड गर्ने वा आफ्नै वेभसाइटबाट सार्वजनिक गर्ने वा अन्य तरिकाबाट पठाउने व्यवस्था गरिएको छ । यस प्रयोजनका लागि एउटा छुट्टै पदाधिकारी तोकिएकी निजको नाम, फोन नं. र इमेल ठेगाना सहितको जानकारी राष्ट्र बैंकलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने तथा तथ्याङ्क विवरण पठाउँदा तोकिएको पदाधिकारीको नाम, फोन नं. र इमेल ठेगाना समेत उल्लेख गर्नु पर्ने साथै तोकिएका विवरणहरू यथासमयमा प्राप्त नभएमा सम्बन्धित पदाधिकारीलाई उत्तरदायी बनाइ राष्ट्र बैंकले दिएको निर्देशन बमोजिम कारवाही गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यस निर्देशन अनुरूप इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले उल्लेखित समयमा तथ्याङ्क नपठाएमा वा बारम्बार गलत तथ्याङ्क पठाएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको वर्गीकरणको आधारमा दशहजार रुपैयाँदेखि पचासहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना र अन्य कारवाही हुने व्यवस्था समेत यस निर्देशनमा गरिएको छ ।

निर्देशन नं.१०: संस्थापक शेयर नामसारी वा खरीद/विक्री वा हक हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था ।

☞ संस्थापक वा संस्थापक समूहको शेयर नामसारी, खरीद/विक्री वा हक हस्तान्तरण सम्बन्धी के कस्तो निर्देशन गरेको छ ?

- मृत्यु वा पारिवारिक अंशबन्डा भएमा संस्थापक र संस्थापक समूहको शेयर प्रचलित कानूनको रिति पुऱ्याई नामसारी गरी सो को पन्ध्र दिन भित्र राष्ट्र बैंकलाई जानकारी दिनु पर्ने ।
- नामसारी गर्न तोकिएको प्रक्रिया नपुऱ्याई नामसारी गर्न वा विक्री गर्न नपाउने र नामसारी गर्न निम्न प्रक्रिया पुऱ्याउनु पर्ने

- संस्थापक संस्थापक बीचको सेयर खरिद विक्री गर्न बाहेक अन्य सेयर खरिद विक्री गर्न सञ्चालक समितिको सिफारिस सहित राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने
- मृत्यु वा पारिवारिक अंशवण्डा बाहेक अन्य अवस्थामा संस्थापकले आफ्नै समूहका अन्य संस्थापकलाई मात्रै सेयर नामसारी वा विक्री गर्नुपर्ने, संस्थापकमै विक्री हुन नसकी अन्यलाई विक्री गरिएमा खरिदकर्ता संस्थापक समूहमा पर्ने,
- नामसारी वा विक्री नहुने गरी तोकिएको अवस्थामा नामसारी वा विक्री नहुने ।
- संस्थापक तथा संस्थापक समूहको शेयर लिने व्यक्ति वा संस्थाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको शेयर तोकिए विक्रीमा पनि संस्थापक सरहको प्रक्रिया पुन्याई नामसारी वा विक्री गर्न सक्ने,
- राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिएको तीन महिनाभित्र आफ्नो स्वामित्वको शेयर नामसारी वा विक्री गरी सक्नु पर्नेछ । सो अवधि पश्चात् संस्थापक समूहको शेयर विक्री गर्न दिइएको स्वीकृति स्वतः रद्द हुने र सोही प्रयोजनका लागि पुनः स्वीकृति लिनु पर्ने,
- जुनसुकै प्रयोजनका लागि पूँजी वृद्धि गर्ने सन्दर्भमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संस्थापक सेयर खरिद गर्दा लगानीको स्रोत सम्बन्धी विवरण अनिवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्ने र सम्बन्धित संस्थाले सो को अद्यावधिक विवरण राखी प्रतिलिपी राष्ट्र बैंकलाई दिनु पर्ने ,
- संस्थापक वा सो समूहको शेयर नामसारी वा खरिद गरी लिने व्यक्ति वा संस्थाले राष्ट्र बैंकको निर्देशन विपरित हुने गरी आफ्नो स्वामित्वमा रहेको शेयर नामसारी वा विक्री गरेमा त्यस्तो समूह वा व्यक्तिलाई नामसारी वा विक्री गरेको मितिले कम्तीमा पाँच वर्षसम्म अर्को कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संस्थापक हुन तथा कुनै पनि इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको संचालक हुन नपाउने,
- कुनै एक बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक शेयरमा लगानी गर्दा चुक्ता पूँजीको बढीमा १५ प्रतिशत र अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा चुक्ता पूँजीको बढीमा १ प्रतिशतसम्म मात्र लगानी गर्न सकिने छ । तर, नेपाल सरकारको ५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी स्वामित्व भएका वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कर्मचारी संचय कोष, नागरिक लगानी कोष र राष्ट्रिय बीमा संस्थानको हकमा बढीमा २५ प्रतिशतसम्म राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिएर संस्थापक सेयर लगानी गर्न सकिने,
- प्रचलित कानून र राष्ट्र बैंकको निर्देशन पालना गर्ने/गराउने सन्दर्भमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले धारण गरेका संस्थापक शेयर, संस्थापक - संस्थापक बीचमा हस्तान्तरण गर्नु पर्ने अवस्था आई परेमा राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिएमा १५ प्रतिशतको सीमा कायम नरहने तर यसरी धारण गरेका मितिले ५ वर्ष भित्र अनिवार्य रूपमा १५ प्रतिशतको सीमा भित्र ल्याई सक्नु पर्ने,

- संस्थापकको स्वामित्वमा रहेको शेयर नामसारी वा खरिद गरी लिने व्यक्ति वा संस्था पनि संस्थापकहरूको समूहमा रहने गरी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले प्रबन्धपत्र र नियमावलीमा अनिवार्य रूपमा संशोधन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने,
- राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरेका वा इजाजतपत्रको लागि नयाँ निवेदन पेश हुने बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थापक वा संस्थापक समूहको शेयरमा प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित सहकारी संस्थाहरूले संस्थागत रूपमा लगानी गर्न नपाउने,
- सार्वजनिक निष्काशन गर्न भनी छुट्टयाइएको धितोपत्र सम्बन्धित संस्थापक, संचालक वा निजका परिवारले लिन नपाउने,
- संस्थाको चुक्ता पूँजीको दुई (२) प्रतिशत वा सोभन्दा कम शेयर लिएका संस्थापक शेयरधनीहरूको नाममा रहेको संस्थापक शेयर प्रचलित ऐन कानून तथा तोकिएका शर्तहरूको अधीनमा खरिद/विक्री गर्न राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिनु पर्ने। दुई प्रतिशत भन्दा कम शेयर लिने नयाँ संस्थापकहरूले राष्ट्र बैंकले तोकेको मापदण्ड र Fit and Proper Test को व्यवस्थालाई परिपालना गरेको हुनु पर्ने,
- ५१ प्रतिशतभन्दा बढी संस्थापक समूहको शेयर स्वामित्व रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका संस्थापक शेयरधनीहरूले चाहेमा संस्थापक समूहको शेयर स्वामित्व कम्तिमा ५१ प्रतिशत कायम रहने गरी बाँकी शेयर सर्वसाधारण शेयर सरह दोस्रो पूँजी बजार (Secondary Capital Market) मार्फत कारोबार गर्न सक्ने,
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाले पूँजी वृद्धि एवं पूँजी संरचना परिवर्तन गर्न चाहेमा निर्दिष्ट गरिएका विभिन्न शर्तको अधिनमा रही गर्नसक्ने
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आपसमा Cross-holding हुने गरी लगानी गरेको संस्थापक समूहको शेयर धितोपत्र विनिमय बजार मार्फत खरिद/विक्री गर्ने सम्बन्धमा तोकिए बमोजिम गर्नु पर्ने र Cross Holding विक्री गरेपछि मात्र रोक्का राखिएको लाभांस, बोनस शेयर फुकुवा गर्ने।

हकप्रद शेयर विक्री सम्बन्धमा कस्तो व्यवस्था गरिएको छ ?

राष्ट्र बैंकको यस निर्देशनले हकप्रद शेयर विक्री सम्बन्धमा निम्न बमोजिमको व्यवस्था गरेको छ :

- तोकिएको पूँजीकोष अनुपात कायम गरेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको हकमा हकप्रद शेयर जारी गर्दा सर्वसाधारणलाई विक्री वितरण गरिएको शेयर धारण गर्ने कुनै शेयरधनीले खरिद नगरेमा वा शेयर खरिद गर्ने हक अरूलाई विक्री वा हस्तान्तरण नगरेमा त्यसरी विक्री हुन नसकेको हकप्रद शेयरको अंश, प्रचलित कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था बमोजिम शेयर स्वामित्व संरचनामा प्रतिकूल असर पर्ने अवस्था भएमा बाहेक अन्य अवस्थामा स्वतः खारेज हुने।

- यसरी खारेज गर्नु परेको अवस्थामा प्रत्येक वर्ष समानुपातिक रूपमा चुक्तापूँजी वृद्धि गर्दै लैजानु पर्ने राष्ट्र बैंकको प्रावधान पालना गर्ने प्रयोजनका लागि त्यस्तो खारेजी गर्नु परेको शेयरको रकमको हदसम्मलाई आगामी वर्षमा समायोजन गर्न सकिने
- खारेज गर्नुपरेको कारणबाट प्रचलित कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था बमोजिम शेयर स्वामित्व संरचनामा प्रतिकुल असर पर्ने अवस्था भएमा मात्र त्यस्तो शेयरको अंश सार्वजनिक सूचना मार्फत सार्वजनिक बोलकबोलको आधार (Public Auction Basis) मा न्यूनतम प्रति शेयर मूल्य रु. १०० तोकिएको विक्री गर्न सकिने छ । यसरी सार्वजनिक बोलकबोलको माध्यमद्वारा विक्री गर्दा प्रति शेयर रु. १०० भन्दा बढी प्राप्त हुन आउने रकम (Premium) लाई सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले छुट्टै Share Premium शीर्षक अन्तर्गत देखाउनु पर्ने ।
- इजाजतपत्रप्राप्त बैंक/वित्तीय संस्थाले हकप्रद शेयर निष्काशन गर्दा साविकका संस्थापक शेयरधनीहरूले खरिद गर्न पाउने हकप्रद शेयरको सम्पूर्ण वा आंशिक हक हस्तान्तरण गर्न चाहेमा प्रचलित कानून बमोजिम प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीमा व्यवस्था गरी चुक्ता पूँजीको २ प्रतिशत वा सोभन्दा कम शेयर लिएका संस्थापक शेयरधनीको हकमा सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाले तोकिएको शर्तहरूको अधिनमा रही हक हस्तान्तरण गर्न सक्ने,
- बैङ्क वा वित्तीय संस्थाका सञ्चालक, कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, सचिव वा बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको व्यवस्थापन तथा लेखा सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपले संलग्न व्यक्तिले त्यस्तो पदमा बहाल रहँदाका बेखत वा त्यस्तो पद छाडेको कम्तीमा एक वर्षसम्म सम्बन्धित बैङ्क वा वित्तीय संस्था वा त्यसको सहायक कम्पनीको हकप्रद शेयर अन्य कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थालाई हक हस्तान्तरण गरिदिन वा अन्य कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थाबाट हक हस्तान्तरण स्वीकार गरिलिन नहुने ।
- यसैगरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले पूँजी पर्याप्तता कायम गर्ने प्रयोजनका लागि संस्थापकहरूले तोकिएका आवश्यक शर्तहरूको अधिनमा रही हकप्रद शेयर (Right Share) मा पूर्वलगानी गर्न सक्ने

निर्देशन नं. ११: सह-वित्तीयकरण कर्जा सम्बन्धी व्यवस्था ।

☞ सहवित्तीयकरण भनेको के हो ? यस सम्बन्धमा राष्ट्र बैंकले कस्तो व्यवस्था गरेको छ ?

दुई वा दुई भन्दा बढी इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले आपसी समझदारीको आधारमा संझौता गरी कुनै एउटा ग्राहक, फर्म, कम्पनीलाई वा परियोजनाको लागि प्रवाह गर्ने कर्जा सापट तथा सुविधालाई सहवित्तीयकरण (Consortium financing) भनिन्छ । सहवित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाह भएका कर्जा उपभोग गर्ने फर्म/कम्पनीले अगुवा बैंक तथा सहभागी बैंकहरूसँग मात्र बैंकिङ्ग कारोबार गर्नु पर्छ । यो व्यवस्था Loose Consortium कर्जामा पनि समानरूपले लागू हुन्छ । एक पटक सहवित्तीयकरण समूह

गठन भइसकेपछि सो समूहको सहमति लिई नयाँ सदस्यलाई प्रवेश गराउन सकिन्छ । नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूले मात्र सह-वित्तीयकरणमा भाग लिन पाउँछन् । तर कर्मचारी संचय कोष, नागरिक लगानी कोष र वीमा कम्पनीले राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त संस्था अगुवा संस्था हुने गरी गठन हुने सह-वित्तीयकरण समूहमा सहभागी भै कर्जा प्रवाह गर्न सक्छन् । यी संस्था बाहेकका अन्य वित्तीय संस्थालाई सह-वित्तीयकरणमा सहभागी गराइएमा राष्ट्र बैंकलाई जानकारी गराउनु पर्छ । सह-वित्तीयकरणमा सहभागी नभएको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले सह-वित्तीयकरण समूहद्वारा प्रवाहित कर्जामा थप हुने गरी कुनै पनि प्रकारको कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्न पाउँदैन । सह-वित्तीयकरणको व्यवस्था अन्तर्गत कर्जा सापट तथा सुविधा लिएको कुनै ग्राहक, फर्म, कम्पनी वा परियोजनाको त्यस्तो कर्जा सापट तथा सुविधाको खाता सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्य बाहेकका अन्य इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा खोल्न पाउँदैन ।

यस्तो कर्जाको लागि निवेदन परी सह-वित्तीयकरण समूह गठन भई अगुवा संस्थाको चयन समेत भइसकेपश्चात् नब्बे दिनभित्र सह-वित्तीयकरणमा सहभागी हुने अगुवा संस्था तथा सहभागी सदस्यहरूले कर्जा सापट तथा सुविधा प्रवाह गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धमा निर्णय दिइ सक्नु पर्छ । सह-वित्तीयकरणमा सहभागी हुने अन्य सदस्यहरूको चयन गर्ने अधिकार ऋणी र निजले कर्जा सापट तथा सुविधाको लागि निवेदन दिएको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थालाई हुन्छ । तर, एकपटक सह-वित्तीयकरण समूह गठन भइसकेपछि सो समूहको सहमति बिना नयाँ सदस्यलाई प्रवेश गराउन पाइदैन ।

सहभागी हुने संस्थाहरूको सह-वित्तीयकरण समूह गठन भई आन्तरिक कार्यविधि समूह स्वयंले निर्धारण गरे बमोजिम हुन्छ । समूहका सदस्यले आफूमध्येबाट कुनै एक संस्थालाई अगुवा संस्थाको रूपमा चयन गर्नु पर्छ । सह-वित्तीयकरण कर्जा कर्जा वितरण तथा असुली अगुवा संस्थाबाट गर्नु पर्छ । किस्ता साँवा तथा ब्याज आंशिक रूपमा असुली भएको अवस्थामा लगानीको अनुपातमा दामासाहीले वाँडफाँड गर्नु पर्छ ।

सह-वित्तीयकरणमा सहभागी सदस्यहरूका बीच कुनै विषयमा मतैक्यता हुन नसकेमा बहुमतबाट निर्णय लिनु पर्छ ।

सह-वित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाहित कर्जामा कुनै ऋणीलाई थप लगानी गर्नु परेमा तोकिएका आधारमा मात्र थप कर्जा प्रदान गर्नु पर्छ । सह-वित्तीयकरण समूह छोड्न इच्छुक सदस्यको हिस्सा अन्य सदस्यले लिन मञ्जुर गरेमा वा बिद्यमान सदस्यहरूको सहमतिमा नयाँ सदस्यलाई आफ्नो हिस्सा बिक्री गरेमा मात्र सह-वित्तीयकरण समूह छोड्न सक्छ । ऋणीको वित्तीय स्थिति समय-समयमा मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक देखिएमा सह-वित्तीयकरण समूहले आफ्नो तर्फबाट स्वतन्त्र लेखापरीक्षक वा परामर्शदाता नियुक्त गर्न सक्छ । अगुवा संस्थाले सह-वित्तीयकरण सम्बन्धी प्रत्येक आर्थिक वर्षको असोज, पुस, चैत्र र आषाढ मसान्तको विवरण त्रयमास समाप्त भएको मितिले तीस दिन भित्र